
Wstęp

Nauka *Vaticanum II* dokonała przełomu w całej teologii, zaś dla mariologii „... Sobór był wstrząsem o potężnej sile”. Mariologia po długim i burzliwym okresie dziejów wróciła znów do źródeł¹. Zmiany w mariologii wywołało także nadanie Maryi tytułu *Matka Kościoła*, który został uroczystie ogłoszony przez papieża Pawła VI na zakończenie trzeciej sesji Soboru, 21 listopada 1964 roku.

Te dwa wydarzenia przyczyniły się do rozwoju nowej koncepcji mariologii. Do jej głównych twórców należał Hans Urs von Balthasar. Bazylejczyk w świetle Pisma Świętego, Tradycji oraz nauki *Vaticanum II* próbował przybliżyć motywy nadania Maryi tytułu *Matka Kościoła*.

Z modlitwy Hansa Ursa wypływało działanie w duchu typowo maryjnym: w ciszy, bez rozgłosu, bez szukania własnego nazwiska. Życie kontemplacyjne łączył z niezwykle rozległą twórczością teologiczną. Sam uważał, że nie można mówić o prawdziwej teologii, która nie czerpałaby siły z autentycznej kontemplacji tajemnicy wiary². W maju 1988 roku papież Jan Paweł II mianował teologa-samotnika, kapłana z Bazylei – kardynałem³. W ten sposób niejako zostało potwierdzone przez Kościół życie, działalność oraz teologia baltasariańska. Cała jego spuścizna liczy ponad 1100 pozycji. Bazylejczyk pozostawił w swoich dziełach wielką syntezę doktryny chrześcijańskiej⁴.

Hans Urs von Balthasar próbuje wskazać sensowność oddawania czci Maryi jako Matce Kościoła. Bazylejczyk nie poświęca Maryi w swoim

---

¹ Por. H. U. VON BALTHASAR, *Maria und das Priesteramt*, hrsg. von der Marianischen Priesterkongregation der Diözese Augsburg /brak roku wydania/, s. 3.

² Por. H. DE LUBAC, *Hans Urs von Balthasar. Świadek Chrystusa w Kościele*, CO 48 (1988) 6, s. 16.

³ Por. L. BALTER, *Hans Urs von Balthasar – Kardynał Nominat*, CO 8 (1988) 6, s. 7; por. S. OBIREK, *Czy teologii jest potrzebna filologia? – uwagi na marginesie dzieła Hansa Ursa von Balthasara*, „Horyzonty wiary”, fasc. 5 (1990), s. 76.

⁴ Por. M. KEHL, *Hans Urs von Balthasar (portret)*, w: H. U. von Balthasar, *W pełni wiary*, Kraków 1992, s. 13.

dorobku teologicznym odrębnego traktatu ⁵. Dzieła Hansa Ursa bogate są w maryjne wątki.

Teologiczna twórczość von Balthasara zawdzięcza swą wielkość wielu znakomitym postaciom ⁶, jednak Adrienne von Speyr pełni wśród nich rolę szczególną ⁷. Mariologię bazylejczyka ukazuje także, choć w innym nieco aspekcie, wiele już istniejących monografii ⁸.

W pracy pojawiają się odnośniki do dawnej Nauki Kościoła, której Balthasar przypisuje wielką wagę jako źródła rozumienia współczesnej teologii. Przypisy obecne w tekście często są komentarzami innych autorów do prezentowanych poglądów – są ich potwierdzeniem, uzupełnieniem lub wyrażeniem myśli pokrewnej. W przypisach można odnaleźć pewne teologiczne tło, w którym tworzona jest teologia Balthasara.

W niniejszej pracy chodzi o zaprezentowanie rozumienia tytułu *Matka Kościoła* przez Hansa Ursa von Balthasara. Zagadnienie to zostanie ukazane – zgodnie z koncepcją bazylejczyka – w aspekcie eklezjologicznym ⁹. Problem pracy ogólnie wyznacza jej tytuł: *Maryja – Matka Kościoła w dziełach Hansa*

⁵ Znane są tylko artykuły i fragmenty książek, gdzie Hans Urs mówi o Maryi.

⁶ M. Kehl, znawca dzieła Balthasara wylicza następujące postaci, którym bazylejczyk wiele zawdzięczał: E. Przywara, K. Barth. H. De Lubac, A. von Speyr. M. KEHL, *Hans Urs von Balthasar*, w: H. U. von Balthasar, *W pełni wiary*, Kraków 1992, s. 25-67; Bokwa dostrzega jeszcze wielki wpływ G. W. F. Hegla na myśl bazylejczyka. I. BOKWA, *Trynitarno – chrystologiczna interpretacja eschatologii w ujęciu Hansa Ursa von Balthasara*, Radom 1999, s. 35-49; S. Obirek uważa, iż dla Balthasara równie ważnym przyczynkiem dla teologii są teksty znanych pisarzy kościelnych jak i wielkich pisarzy, do tej pory z rzadka docenianych przez teologię. Na równych prawach są traktowani tragicy greccy, starożytni filozofowie, Ojcowie Kościoła, twórcy wielkich syntez średniowiecznych jak i twórcy wielkiego dramatu europejskiego. Ze współczesnych poczesne miejsce zajmują Dostojewski, Sołowiew czy Hopkins. Jako wytrawny germanista Balthasar chętnie sięga do literatury niemieckiej, z której Goethe, Hoelderlin i Brecht zajmują szczególnie uprzywilejowane miejsce. Wyrosły w wielojęzycznej Szwajcarii nasz autor ze swobodą porusza się po literaturze europejskiej: Claudel, Peguy, Bernanos dopełniają badań nad wspomnianą literaturą niemiecką. S. OBIREK, *Czy teologii jest potrzebna filologia? – uwagi na marginesie dzieła Hansa Ursa von Balthasara*, „Horyzonty wiary”, fasc. 5 (1990), s. 77.

⁷ Por. L. BALTER, *Na osiemdziesiąte urodziny Hansa Ursa von Balthasara*, CO 6 (1985) 5, s. 3-6.

⁸ Inne znane ważniejsze w tym zakresie opracowania to: B. LEAHY, *Maria in der Theologie H.U. von Balthasar*, Diss. Pontifica Universita Gregoriana, Roma 1993; P. LECHLER, *Das marianische Prinzip bei H. U. Von Balthasar*, Zulassungsarbeit Univ. Münster 1975; A. ROMANI, *Il principio mariano in H.U. von Balthasar*, Diss. Pontifica Universita Lateranense, Roma 1975; A. ROMANI, *L'immagine della Chiesa "Sposa del Verbo" nelle opere di Hans Urs von Balthasar*, Roma 1979; D. J. NORMAN, *Mary-Church as the Representation of the Kenosis of Christ according to H.U. von Balthasar*, Diss. Edmonton, Alberta 1992; K. TERNKA, *Maryja w dramatycznej teologii Hansa Ursa von Balthasara*, KUL, Lublin 2000.

⁹ Por. MnpK, s. 49; por. TENŹE, *Maryja na dziś*, tłum. Joachim Waloszek, Wrocław 1989, s. 29.

Ursa von Balthasara. Zostanie w niej podjęta próba odpowiedzi na pytanie: Jaką naukę o Matce Kościoła prezentuje Hans Urs von Balthasar?

Powyższe zagadnienie wyznacza metodę pracy. Zasadnicza jej część będzie syntezą maryjnych poglądów Hansa Ursa usystematyzowanych według klucza trzech płaszczyzn. Refleksja mariologiczna Balthasara zostanie dodatkowo uzupełniona o biblijne wydarzenia maryjne, do których bazylejczyk odnosi się w swoich dziełach. Każdy epizod biblijny zostanie zaprezentowany pod kątem odniesienia Maryi – Matki do Głowy Kościoła i Jego Ciała w kilku aspektach (zapowiedzi, próby, przywileje itp.).

Pierwszy rozdział wyznacza relacje Maryi-Matki do Jezusa-Głowy Kościoła. Balthasar prezentuje i interpretuje osoby, wydarzenia i symbole jako zapowiedzi Maryi ukazujące Jej rolę i zadanie w Bożym planie zbawienia. Balthasar próbuje w Matce Pana dopatrzeć się kogoś, w kim przetrwała pierwotna doskonałość.

Drugi rozdział dotyczy zarówno macierzyństwa Maryi wobec Chrystusa, jak i przygotowania Maryi przez Jezusa do Jej zadania w Kościele. Te dwa aspekty są niezbędne dla zrozumienia misji Matki Kościoła.

Trzeci rozdział ukáže niezastąpioną rolę Maryi w Kościele. Rola ta rozciąga się zarówno na wieczność, jak na konkretność życia i posługi Kościoła w czasie.